

Stappenplan voor het maken van eigen lesmateriaal

Learnbeat

Je wilt graag voor jouw vak lesmateriaal ontwikkelen, omdat je bijvoorbeeld het bestaande materiaal niet toereikend vindt of niet vindt passen bij jouw school. Wat komt er behalve vakkennis en didactiek allemaal bij kijken? In dit handboek zetten we dat stap voor stap op een rijtje. Inclusief handige tips om je lesmateriaal effectief en aansprekend te maken.

1. Bezint eer ge begint

Voordat je begint aan het ontwikkelen moet je over een paar dingen nadenken. Het maken van lesmateriaal is een hele investering, dus is het belangrijk om na te gaan wat de mogelijkheden zijn. Heb je de benodigde vakkennis? Ook niet onbelangrijk: heb je zin en tijd om je te verdiepen in een onderdeel van je vak? Ga je zelfstandig lesmateriaal maken of samen met een collega? Is de vaksectie bereid om mee te denken? Kun je hier een sparringpartner in vinden? Of kunnen zij in ieder geval meelesen?

2. Inventariseer

Een taakverdeling is handig voor de samenwerking. Organiseer ook een gezamenlijke werkplek. En last but not least: maak een realistische tijdsplanning. Wanneer moet het materiaal af zijn? Ga je een hele module schrijven of wil je vooral bestaand materiaal aanpassen of uitbreiden? Hoeveel uur heb je per week ongeveer nodig? Informeer of er uren beschikbaar zijn vanuit school.

3. Bepaal de vorm

Het bepalen van de vorm draait om de vraag: hoe ga je lesgeven? Wat voor tools zijn er voorhanden? Dat bepaalt ook hoe je het materiaal vorm gaat geven, wat voor opdrachten je kunt geven en hoe je de stof gaat presenteren. Werken met een [digitale leeromgeving](#) heeft als voordeel dat je eenvoudig verschillende mediavormen kunt inzetten, als opdrachten én in toetsen. Het stimuleert je te variëren in activiteiten. Klassikale quizzes om de les actief te starten of vlog-opdrachten om je leerlingen te laten reflecteren op een project: dat kan allemaal met een digitale leeromgeving. Daarnaast kun je toetsen met gesloten vragen automatisch laten nakijken, waarmee je tijd bespaart.

4. Bepaal de onderwerpen

Om de stof vorm te kunnen geven bepaal je eerst welke onderwerpen je wilt behandelen. Bedenk over welke kennis en vaardigheden je leerlingen aan het einde van het jaar voor dit vak moeten beschikken. Welke onderwerpen en deelonderwerpen zijn daarbij relevant?

Bepaal de volgorde van de onderwerpen

Denk ook na over een logische volgorde. Hoe verhouden de onderwerpen zich tot elkaar? Hoe bouwen ze op elkaar voort? Door hierover na te denken bepaal je ook de structuur van je lesplan. Want vervolgens kun je met de onderwerpen ook de acties en het niveau vaststellen. Eerst bedenk je wat de leerling met de (deel)onderwerpen moet kunnen doen: weten, begrijpen, toepassen, analyseren, synthetiseren of evalueren. Daarna bepaal je ook op welk niveau zij dit moeten kunnen.

5. Stel de leerdoelen vast

Met de opzet van de onderwerpen kun je specifieker gaan nadenken over de leerdoelen. Leerdoelen zijn niet alleen richtlijnen voor je leerlingen maar ook voor jezelf als auteur van lesmateriaal. De leerdoelen zijn namelijk je kapstok. Vanuit deze leerdoelen kun je bepalen welke toetsvormen toepasselijk zijn en wat voor activiteiten je in de les wilt doen. Met de leerdoelen maak je de verwachtingen voor je leerlingen concreet. Je stelt namelijk vast:

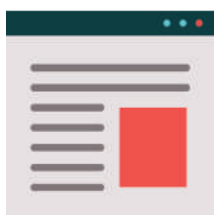
- wat de student met de stof moet kunnen (gedrag/acties)
- waarmee de student dit moet kunnen (inhoud)
- wanneer ze dit moeten kunnen (voorwaarde)
- hoe goed ze dit moeten kunnen (niveau)

Daarna maak je de koppeling met de leeractiviteiten en de toetsvormen.

Meetbaar en specifiek

Zorg dat de leerdoelen meetbaar en specifiek zijn. Daarvoor kun je bijvoorbeeld gebruik maken van de [taxonomie van Bloom](#). Deze classificeert leerdoelen in niveaus van complexiteit en specificiteit. Dit varieert van onthouden en begrijpen tot analyseren en evalueren. Deze specificaties zorgen ervoor dat je je leerdoelen goed in kunt richten en kunt onderbouwen. Ook weet je dan wat voor soort activiteiten nodig zijn om de leerdoelen te realiseren. Want elk kennisniveau heeft zijn eigen soort activiteit nodig. Het evalueren van informatie kun je bijvoorbeeld doen door middel van een discussie. Een samenvatting maken heeft als doel informatie onthouden.

6. Verzamel bronnen

Voor je weet wat de leerlingen moeten **kunnen** (de opdrachten), bepaal je wat ze moeten **kennen** (theorie). Je leerlingen moeten toegang hebben tot theorie en bronnen. Houd bij het verzamelen van informatie je publiek voor ogen.

Zorg dat het materiaal aansluit op de interesses en belevingswereld van je leerlingen. Dus: zorg voor een moderne context. Verwijs naar thema's die leven onder de doelgroep. En daarbij aansluitend: houd ook rekening met verschillen tussen leerlingen.

Auteursrecht

Als je zelf lesmateriaal creëert, dan krijg je te maken met auteursrecht. Als het onderdeel is van je functie om zelf lesmateriaal te schrijven, dan komt het auteursrecht te liggen bij je werkgever. Doe je dit ernaast, dan krijg je automatisch zelf het auteursrecht. Maak hierover vooraf duidelijk afspraken met je werknemer. Daarnaast zul je er niet aan ontkomen om ook bestaande bronnen (zoals filmpjes en krantenartikelen) te gebruiken, waardoor je met het auteursrecht van anderen te maken krijgt. Of het nu gaat om een (les)boek, krantenbericht, tijdschrift, documentaire, film of lied: op elke bron geldt auteursrecht. Er is een speciale regeling voor het onderwijs. Zolang je school jaarlijks een bijdrage levert aan het [Reprorecht](#), mag je als leerkracht een enkel artikel uit een dag-, week- of maandblad kopiëren of printen, zonder dat je vooraf toestemming hoeft te vragen aan de eigenaar. Meer informatie over het gebruiken van materiaal vindt je in [deze blog over reprorecht en copyright](#).

7. Stel de opdrachten samen

Je hebt bepaald wat je leerlingen moeten **kennen**. Nu moeten ze de stap maken naar **kunnen**. Om de stof te verwerken zijn activerende opdrachten onmisbaar. Hoe activerender, hoe beter de leerlingen de stof verwerken en onthouden. En dus hoe hoger het leerrendement. Ook bij de opdrachten geldt: zorg dat het materiaal aansluit op de **interesses** en **belevingswereld** van je leerlingen.

Bepaal het niveau

Denk daarbij ook goed na over het **niveau**. Uitdaging is motiverend. Maar als het te moeilijk wordt, kan motivatie omslaan in frustratie. Denk aan de eerder genoemde taxonomie van Bloom: verschillende opdrachten doen beroep op verschillende kennisniveaus. Bij een goede leeractiviteit worden meerdere vaardigheden aangesproken. Dat kan je doen door diversiteit aan te brengen in je werkvormen. Wissel af tussen samenwerken en zelfstandig aan de slag, online en op papier, lezen, presenteren, onderzoek doen en zelf creëren.

21st-century skills

Vandaag de dag komen daar ook [21e-eeuwse vaardigheden](#) bij kijken. Deze vaardigheden (bepaald door een onderzoek van het Nationaal Expertisecentrum Leerplanontwikkeling, ofwel [SLO](#)) zijn essentieel om te kunnen functioneren in de maatschappij van de toekomst. Dat zijn:

- kritisch denken
- creatief denken
- probleem oplossen
- *computational thinking* (een probleem zodanig herformuleren dat je het met digitale tools op kunt lossen)
- informatievaardigheden
- mediawijsheid
- communiceren
- samenwerken
- sociale en culturele vaardigheden
- zelfregulering
- ict-basisvaardigheden

Een modern lesprogramma laat deze vaardigheden dus zeker ook aan bod komen. Een deel daarvan zal niet nieuw zijn. Deze vaardigheden moeten dan ook gezien worden als aanvulling op de huidige praktijk.

8. Voortgang en beoordeling

Opdrachten: check. Bronnen en theorie: check. Nu komt de vraag: hoe ga je leerlingen beoordelen? Ook hier gebruik je de leerdoelen als anker voor het maken van de toetsen en eindopdracht. Afhankelijk van het leerdoel en het vak kun je denken aan essays, presentaties, practica en schriftelijke toetsen als passende vormen van beoordeling. Denk ook na of je [formatief wilt toetsen](#). Met tussentijdse formatieve toetsen kun je meten of leerlingen op de goede weg zitten om hun leerdoelen te bereiken. Zo heb je ook gelegenheid om ze op tijd bij te sturen.

9. Maak een planning

Nu je een goed overzicht hebt van je lesmateriaal kun je gaan nadenken over de praktijk. Bedenk hoe je je lesplan gaat verdelen over het aantal weken en lessen dat je hebt. Houd daarbij rekening met een extra les voor herhaling of een vragenuurtje. Werk je in blokken of semesters? In de [studieplanner](#) van Learnbeat maak je heel makkelijk een weekplan voor al je klassen. Bovendien koppel je je eigen lesmateriaal aan deze planning zodat je leerlingen precies weten waar ze mee moeten werken. Ook heb je als docent via de studieplanner zicht op de voortgang per leerling. Zo weet zowel de docent als de leerling wat hij al af heeft en wat hij nog moet doen.

In de voetsporen van Learnbeatgebruikers

Veel docenten werken al met Learnbeat om zelf lesmateriaal te kunnen samenstellen en maken. Mirjam Zeilmaker, docent geschiedenis op het Vrijzinnig Christelijk Lyceum, vertelt hoe laagdrempelig dat is. In dit interview deelt ze haar ervaringen en geeft tips over [maken van eigen lesmateriaal in Learnbeat](#). Vind je het belangrijk dat leerlingen iets leren over de plaats waar zij wonen? Een enthousiaste docent op het Bahûrim in Brielle ging je voor. Zij maakt lessen over regionale geschiedenis als [aanvulling op een bestaande lesmethode](#) in Learnbeat. Ook Susan Middeldorp, docent aardrijkskunde op het Thorbecke VO, heeft positieve ervaringen met [het aanvullen van bestaand lesmateriaal in Learnbeat](#). Toetsen zijn daarmee in haar eigen woorden "een beetje van Susan en een beetje van de Geo". Ben je benieuwd geworden naar Learnbeat en zou je graag onder begeleiding willen oefenen met het zelf digitaal lesmateriaal maken? Overweeg dan een [bootcamp](#). Twee docenten vertellen je wat er zo [leuk en nuttig is aan het Learnbeat bootcamp](#).

Veel succes en vooral plezier met het maken van je eigen lesmateriaal!